

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 11 september 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Direktiv 2001/23/EG — Skydd för arbetstagares rättigheter vid övergång av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter — Skyldighet för förvärvaren att fortsätta att tillämpa villkoren i ett kollektivavtal till dess att ett nytt kollektivavtal träder i kraft — Begreppet kollektivavtal — Nationell lagstiftning enligt vilken ett uppsagt kollektivavtal fortsätter att ha verkan fram till dess att ett nytt kollektivavtal träder i kraft”

I mål C-328/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberster Gerichtshof (Österrike) genom beslut av den 28 maj 2013, som inkom till domstolen den 17 juni 2013, i målet

Österreichischer Gewerkschaftsbund

mot

Wirtschaftskammer Österreich – Fachverband Autobus-, Luftfahrt- und Schifffahrtsunternehmungen,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen samt domarna M. Safjan, J. Malenovský, A. Prechal (referent) och K. Jürimäe,

generaladvokat: P. Cruz Villalón,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Österreichischer Gewerkschaftsbund, genom R. Gerlach, Rechtsanwalt,
- Wirtschaftskammer Österreich – Fachverband Autobus-, Luftfahrt- und Schifffahrtsunternehmungen, genom K. Körber-Risak, Rechtsanwältin,
- Tysklands regering, genom T. Henze och K. Petersen, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

— Greklands regering, genom E.-M. Mamouna och M. Tassopoulou, båda i egenskap av ombud,
— Europeiska kommissionen, genom J. Enegren och F. Schatz, båda i egenskap av ombud,
och efter att den 3 juni 2014 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 3.3 i rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter (EGT L 82, s. 16).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Österreichischer Gewerkschaftsbund (facklig centralorganisation i Österrike, nedan kallad Gewerkschaftsbund) och Wirtschaftskammer Österreich – Fachverband Autobus-, Luftfahrt- und Schiff-fahrtsunternehmungen (Österrikiska näringslivskammaren – sammanslutning för företag inom sektorn för buss-, flyg- och sjötransport, nedan kallad Wirtschaftskammer) angående de fortsatta verkningarna, i samband med en företagsövergång, av ett uppsagt kollektivavtal.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Artikel 3.3 i direktiv 2001/23 har följande lydelse:

”Efter överlåtelsen skall förvärvaren vara bunden av villkoren i löpande kollektivavtal på samma sätt som överlåtaren var bunden av dessa villkor till dess att avtalets giltighetstid har löpt ut eller ett nytt kollektivavtal har börjat gälla.

Medlemsstaterna får begränsa den period under vilken de skall vara bundna av ett sådant avtal, med det förbehållet att den inte får vara kortare än ett år.”

Österrikisk rätt

- 4 I 8 § i den federala lagen om arbete (Arbeitsverfassungsgesetz, BGBl. 22/1974), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet (nedan kallad ArbVG) föreskrivs följande:

”I den personkrets som omfattas av ett kollektivavtals geografiska och materiella tillämpningsområde ingår, om inte annat föreskrivs i kollektivavtalet,

1. arbetsgivare och arbetstagare som var medlemmar av kollektivavtalsparterna då avtalet ingicks eller som har blivit det vid en senare tidpunkt,
2. arbetsgivare som förvärvar ett företag eller en del av ett företag, som överläts av en sådan arbetsgivare som nämns i punkt 1, och

...”

5 I 13 § ArbVG föreskrivs följande:

”När kollektivavtalet har upphört att gälla har det fortsatt rättsverkan för de anställningsförhållanden som omfattades av avtalet omedelbart innan det upphörde att gälla till dess att ett nytt kollektivavtal börjar gälla för dessa anställningsförhållanden eller ett nytt individuellt avtal ingås med berörda arbetstagare.”

6 I 4 § första stycket i lagen om anpassning av lagstiftningen rörande anställnings-avtal (Arbeitsvertragsrechtsanpassungsgesetzes, BGBl. 459/1993), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet föreskrivs följande:

”Efter företagsövergången ska förvärvaren vara bunden av villkoren i löpande kollektivavtal på samma sätt som överlåtaren var bunden av dessa villkor till dess att avtalets giltighetstid har löpt ut eller ett nytt kollektivavtal har börjat gälla. Inom ett år från övergången får villkoren inte upphävas eller ändras till arbetstagarens nackdel i ett enskilt anställningsavtal.”

7 Den hänskjutande domstolen har angett att kollektivavtal, enligt österrikisk rätt, i princip inte utgör en del av anställningsavtalet, utan påverkar detta på samma sätt som en lag.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

8 Det framgår av beslutet om hänskjutande att Wirtschaftskammer har behörighet att företräda medlemsföretagen vid tecknandet av kollektivavtal. Mot den bakgrunden tecknade Gewerkschaftsbund och Wirtschaftskammer ett kollektivavtal för ett koncernföretag i flygbranschen (nedan kallat moderbolaget). Kollektivavtalet skulle gälla för samtliga lufttrafikföretag i koncernen, förutsatt att företagen inte enbart bedrev regional trafik (nedan kallat moderbolagets kollektivavtal).

9 Gewerkschaftsbund och Wirtschaftskammer tecknade även ett specifikt kollektivavtal för ett dotterbolag i koncernen (nedan kallat dotterbolagets kollektivavtal).

10 I avsikt att minska rörelseförluster beslutade moderbolaget den 30 april 2012 att, med verkan den 1 juli 2012, överföra bolagets flygverksamhet till dotterbolaget genom en övergång av verksamhet. Syftet var att de anställda i den verksamheten skulle omfattas av villkoren i dotterbolagets kollektivavtal, vilka är mindre förmånliga än villkoren i moderbolagets kollektivavtal. Mot denna bakgrund sade Wirtschaftskammer upp moderbolagets kollektivavtal med verkan den 30 juni 2012 varpå Gewerkschaftsbund sade upp dotterbolagets kollektivavtal med verkan samma dag. Efter det att kollektivavtalen upphört att gälla tillämpade den nya arbetsgivaren för de arbetstagare som följde med vid verksamhetsövergången, det vill säga dotterbolaget, ensidigt utfärdade interna riktlinjer som signifikant försämrade arbets- och anställningsvillkoren för de arbetstagare som följde med vid övergången och ledde till avsevärda löneförsämringar för dessa arbetstagare.

11 Gewerkschaftsbund har vid den hänskjutande domstolen gjort gällande att dotterbolaget inte längre var bundet av något gällande kollektivavtal och att moderbolagets kollektivavtal, som hade sagts upp, därför borde tillämpas på samtliga arbetstagare som följde med vid övergången, i enlighet med regeln om fortsatt verkan i 13 § ArbVG.

12 Enligt Wirtschaftskammer är ett kollektivavtal som redan har sagts upp eller löpt ut vid tidpunkten för företagsövergången däremot inte med nödvändighet bindande för förvärvaren. Det är nämligen endast själva kollektivavtalet som kan fortsätta att gälla i samband med en övergång av en verksamhet till förvärvaren.

- 13 Den hänskjutande domstolen har angett att utgången i målet beror på frågan huruvida regeln om kollektivavtals fortsatta verkan i 13 § ArbVG – vilken syftar till att överbrygga en avtalslös period och göra det oattraktivt att försöka åstadkomma ett kollektivavtalslöst tillstånd – utgör ett kollektivavtal i den mening som avses i artikel 3.3 i direktiv 2001/23. Frågan huruvida moderbolaget har gjort sig skyldigt till rättsmissbruk – vilket Gewerkschaftsbund har gjort gällande – kan enligt den hänskjutande domstolen inte bedömas förrän de rättsliga följderna av verksamhetsövergången och uppsägningarna av kollektivavtalen har klarlagts.
- 14 Mot denna bakgrund beslutade Oberster Gerichtshof (högsta domstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:
- ”1) Ska formuleringen i artikel 3.3 i direktiv [2001/23], enligt vilken förvärvaren ska vara bunden av ’villkoren’ i löpande kollektivavtal som gäller hos överlåtaren ’på samma sätt’ till dess att avtalets giltighetstid har löpt ut’, tolkas så, att denna formulering också omfattar villkor i kollektivavtal, vilka enligt den nationella lagstiftningen, trots att avtalet har sagts upp, har fortsatt verkan utan tidsbegränsning, till dess att ett nytt kollektivavtal börjar gälla eller till dess att de berörda arbetstagarna har tecknat nya individuella avtal?
- 2) Ska artikel 3.3 i direktiv [2001/23] tolkas så, att rekvisitet att ’ett nytt kollektivavtal har börjat gälla’ hos förvärvaren också omfattar den situationen att förvärvarens kollektivavtal, som likaledes har sagts upp, har fortsatt verkan på det sätt som angetts ovan?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till sakprövning

- 15 Wirtschaftskammer har invänt att tolkningsfrågorna inte kan tas upp till sakprövning. För det första ger de inte upphov till någon fråga angående unionsrättens tolkning eller giltighet utan de rör uteslutande frågor angående den nationella rätten eller frågor om tillämpning av unionsrätten.
- 16 För det andra är tolkningsfrågorna inte relevanta för utgången i det nationella målet. De faktiska omständigheterna i målet är nämligen hypotetiska i och med att den inledande frågan huruvida det har skett en verksamhetsövergång ännu inte är utredd. Inte heller har det under det kontradiktoriska förfarandet då Wirtschaftskammer hördes av den hänskjutande domstolen framlagts bevis på det inkomstbortfall som verksamhetsövergången påstås ha medfört för de berörda arbetstagarna.
- 17 Domstolen erinrar härvid att en begäran om förhandsavgörande från en nationell domstol bara kan avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (se, bland annat, dom Belvedere Costruzioni, C-500/10, EU:C:2012:186, punkt 16 och där angiven rättspraxis).
- 18 Vad gäller Wirtschaftskammers första argument räcker det att konstatera att det redan av tolkningsfrågornas lydelse framgår att de avser tolkningen av unionsrätten, särskilt artikel 3.3 i direktiv 2001/23.
- 19 Vad gäller Wirtschaftskammers andra argument konstaterar domstolen att det förhållandet att vissa frågor rörande de faktiska omständigheterna hittills inte har varit föremål för bevisupptagning under ett kontradiktoriskt förfarande är en följd av vissa särdrag i förfarandet vid den hänskjutande

domstolen. Domstolen har redan tidigare slagit fast att sådana särdrag inte i sig medför att en tolknings- eller giltighetsfråga som ställs i samband med ett sådant förfarande ska avvisas (se, för ett liknande resonemang, dom Österreichischer Gewerkschaftsbund, C-195/98, EU:C:2000:655, punkt 29).

20 Tolkningsfrågorna kan följaktligen tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

Den första frågan

- 21 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.3 i direktiv 2001/23 ska tolkas så, att "villkoren i löpande kollektivavtal" enligt den bestämmelsen omfattar villkor i ett kollektivavtal, vilka enligt en medlemsstats nationella lagstiftning – trots att kollektivavtalet sagts upp – har fortsatt verkan för de anställningsförhållanden som omfattades av nämnda avtal omedelbart innan det sades upp till dess att ett nytt kollektivavtal börjar gälla för dessa anställningsförhållanden eller ett nytt individuellt avtal ingås med berörda arbetstagare.
- 22 Det ska härvid erinras om att direktivets syfte endast är att åstadkomma en partiell harmonisering på det aktuella området, i huvudsak genom att utsträcka det skydd som medlemsstaternas egna rättsregler oberoende av varandra garanterar arbetstagarna till att gälla också vid övergång av företag. Syftet med direktivet är inte att på grundval av gemensamma kriterier införa en enhetlig skyddsnivå för hela unionen (se, bland annat, dom Collino och Chiappero, C-343/98, EU:C:2000:441, punkt 37, och dom Juuri, C-396/07, EU:C:2008:656, punkt 23).
- 23 Dessutom är syftet med artikel 3.3 i direktiv 2001/23 att säkerställa fortsatt tillämpning, inte av ett kollektivavtal som sådant, utan av de "villkor" som föreskrivs däri.
- 24 Såsom generaladvokaten har angett i punkt 41 i sitt förslag till avgörande krävs det enligt artikel 3.3 i direktivet att villkoren i löpande kollektivavtal ska fortsätta att gälla, utan att den bakomliggande orsaken till villkorens tillämpning därvid är avgörande.
- 25 Av detta följer att villkor i ett löpande kollektivavtal i princip omfattas av artikel 3.3 i direktiv 2001/23, oberoende av vilken metod som använts för att göra villkoren tillämpliga på de berörda. Det räcker härvid att villkoren har överenskommits i ett kollektivavtal och att de verkligen är bindande för överlåtaren och de arbetstagare som följde med vid övergången.
- 26 Det kan således inte anses att villkor som fastställts i kollektivavtal ska undantas från denna bestämmelses tillämpningsområde endast på grund av att de ska tillämpas på de berörda arbetstagarna med stöd av en sådan regel om kollektivavtals fortsatta verkan som den som är aktuell i det nationella målet.
- 27 Denna tolkning bekräftas under sådana omständigheter som de här aktuella av syftet med direktiv 2001/23, som är att förhindra att de arbetstagare som berörs av en övergång hamnar i en mindre fördelaktig situation enbart på grund av övergången (se, för ett liknande resonemang, dom Scattolon, C-108/10, EU:C:2011:542, punkt 75 och där angiven rättspraxis).
- 28 Såsom generaladvokaten har angett i punkt 53 i sitt förslag till avgörande är nämligen syftet med en sådan regel om kollektivavtals fortsatta verkan som den som är aktuell i det nationella målet att, i arbetstagarnas intresse, undvika ett plötsligt avbrott i den avtalsgrundade rättsliga ram som reglerar anställningsförhållandet. Om de villkor som omfattas av den regeln undantogs från tillämpningsområdet för artikel 3.3 i direktiv 2001/23 skulle övergången i sig få den verkan som nämnda regel är avsedd att förhindra.

- 29 Denna tolkning överensstämmer dessutom med syftet med direktiv 2001/23 som är att säkerställa att det råder jämvikt mellan arbetstagarnas intressen och förvärvarens intressen, vilket bland annat innebär att förvärvaren måste kunna göra de anpassningar och omställningar som är nödvändiga för den fortsatta verksamheten (se, för ett liknande resonemang, dom Alemo-Herron m.fl., C-426/11, EU:C:2013:521, punkt 25).
- 30 En sådan regel om kollektivavtals fortsatta verkan som den som är aktuell i det nationella målet har nämligen begränsade verkningar i och med att kollektivavtalet endast har rättsverkan för de anställningsförhållanden som omfattades av avtalet omedelbart innan det sades upp och detta endast till dess att ett nytt kollektivavtal börjar gälla för dessa anställningsförhållanden eller ett nytt individuellt avtal ingås med berörda arbetstagare. Under dessa omständigheter hindrar inte en sådan regel att förvärvaren gör de anpassningar och omställningar som är nödvändiga för den fortsatta verksamheten.
- 31 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 3.3 i direktiv 2001/23 ska tolkas så, att "villkoren i löpande kollektivavtal" enligt den bestämmelsen omfattar villkor i ett kollektivavtal, vilka enligt en medlemsstats nationella lagstiftning – trots att kollektivavtalet sagts upp – har fortsatt verkan för de anställningsförhållanden som omfattades av nämnda avtal omedelbart innan det sades upp, till dess att ett nytt kollektivavtal börjar gälla för dessa anställningsförhållanden eller ett nytt individuellt avtal ingås med berörda arbetstagare.

Den andra frågan

- 32 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.3 i direktiv 2001/23 ska tolkas så, att förvärvarens kollektivavtal, som också har sagts upp och som fortsätter att gälla med stöd av en sådan regel om fortsatt verkan som den som är aktuell i det nationella målet, kan omfattas av rekvisitet att "ett nytt kollektivavtal har börjat gälla" i den mening som avses i nämnda bestämmelse.
- 33 Det framgår emellertid inte av handlingarna i målet att villkor som fastställts i förvärvarens kollektivavtal, vilka är de villkor som avses i den hänskjutande domstolens andra fråga, ska tillämpas på de arbetstagare som följde med vid övergången med stöd av regeln om detta kollektivavtals fortsatta verkan.
- 34 Det saknas därför skäl att besvara den andra frågan.

Rättegångskostnader

- 35 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Artikel 3.3 i rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter ska tolkas så, att "villkoren i löpande kollektivavtal" enligt den bestämmelsen omfattar villkor i ett kollektivavtal, vilka enligt en medlemsstats nationella lagstiftning – trots att kollektivavtalet sagts upp – har fortsatt verkan för de anställningsförhållanden som omfattades av nämnda avtal omedelbart innan det sades upp, till dess att ett nytt kollektivavtal börjar gälla för dessa anställningsförhållanden eller ett nytt individuellt avtal ingås med berörda arbetstagare.

Underskrifter